

דגם תשובות – בית, חינוך ומשפחה, מס' 5371, חורף תשפ"ה

הערה למעריכים: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחנים.

על הנבחנים לענות על ארבע מן השאלות 1–5.

פרק ראשון

1. "טובים השניים מן האחד"

א. (1) יושב ומזווג זיווגים.

(2) המעשה שעשתה המטרונה: "לשעה קלה" זיווגה בין אלף עבדים שלה לאלף שפחות שלה.

אפשר ללמוד מתוצאות המעשה שחיבור בין שני אנשים שונים אינו דבר טכני, ונדרשת התאמה רוחנית ונפשית כדי ליצור אחדות בין שניים.

(עמ' 19–20)

ב. – [לפי הרב עובדיה ספורנו] ההבדל בין גברים לנשים הוא פיזיולוגי בלבד.

– [לפי הנצי"ב] ההבדל בין גברים לנשים נוגע גם למכלול האישיות שלהם.

– [לפי הרב צבי יהודה קוק] גברים ונשים שווים בצלם הא-לוהים שבהם. יש ביניהם הבדלים ביולוגיים והבדלים פסיכולוגיים.

[הערה למעריכים: על התלמידים להסביר שתיים מן הדעות.]

(עמ' 20–21)

ג. (1) הקב"ה חפץ ביישוב העולם, הקב"ה ברא את העולם [לא כדי שיהיה ריק אלא] כדי שהעולם יהיה מיושב – כדי

שבני אדם יקיימו את המין האנושי, יישבו את העולם ויפתחו אותו.

(2) אף על פי שקיים אדם מצוות פרייה ורבייה לא ייבטל מלפירות ולרבות כל זמן שיש בו כוח. אנ: להוסיף בהולדת ילדים גם מעבר לחובה הבסיסית של מצוות פרייה ורבייה.

(עמ' 23, 25)

2. יצר ויצירה

א. (1) היופי מרומם את רוחו של האדם. אנ: היופי מפתח את כוחות השכל ומגדיל את כוחות הנפש הטובים. אנ: היופי מעורר את האדם לשבח את ה' על מראות טבע יפים.

(2) – התנהגות לא נכונה בעיקר במה שקשור לאורחות חיים של צניעות.

– האדם עלול להגיע למעשה עבירה.

– התעוררות מינית.

– השפעה על שאר איברי הגוף, סף הגירוי עולה והתאווה מחפשת מפלט.

– האדם נעשה מתוסכל.

– ראיית העיניים מרגילה את המתבונן לראות באישה אובייקט מיני, חפץ, ולא אדם בעל תוכן ומהות.

– בזבוז זמן ללא תועלת ממשית.

– פגיעה באינטימיות שעלולה להיווצר על ידי בניית עולם דמיוני של זוגיות מינית.

[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שלוש בעיות.]

(עמ' 35–38)

ב. הטענה: אני מכיר את עצמי ויודע שהסתכלות בנשים לא תעורר את היצר שלי.

תגובת בעל ספר החינוך: הרבה אנשים חשבו שיוכלו להתמודד בעצמם ונכשלו [ולכן בכל מקרה אין אדם רשאי לזוז מן המוסר הטוב שהזהירו עליו חז"ל] (עמ' 37).

ג. (1) זמינות גבוהה באמצעות מכשירים ניידים, אינטרנט, רשתות חברתיות וערוצי טלוויזיה רבים, פרסומות ענק והתנהגות ולבוש לא צנועים ברשות הרבים.

(2) – להגביר את המודעות האישית לסכנות.

– להתקין תוכנות שחוסמות ומסננות תכנים לא ראויים.

– לא להיכנס למקומות שבהם יהיה קשה מאוד לעמוד בניסיון.

[למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי פעולות. לקבל תשובות מתאימות נוספות.]

(שם)

3. קידושין ונישואין

- א. (1) אפשר ללמוד שאין מדובר על קניין רכוש אלא על ביטוי לרצינות כוונותיו של האיש שמעניק לאישה משהו משלו.
(2) – הטבעת תהיה בידה של האישה תמיד למזכרת.
– הטבעת היא עגולה ואין לה סוף, כך הברית בין האיש לאישה היא ברית עולם ואין לה סוף.
(עמ' 73–74)

- ב. (1) לתת אפר מקלה על ראש החתן על מקום הנחת תפילין של ראש. פאר = תפילין.
(2) – פני החתן והכלה לכיוון ירושלים.
– שבירת כוס [כדי להעלות את ירושלים ואת מקום המקדש החרב על ראש שמחתנו].
– החתן אומר בעת שבירת הכוס את הפסוקים: "אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי. תִּדְבֹּק לְשׁוֹנִי לְחִפִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחָתִי" (תהלים קל"ז, ה'–ו').
[הערה למעריכים: על התלמידים לציין מנהג נוסף אחד].
(עמ' 78)

- ג. (1) – רוקדים לפני הכלה.
– אומרים שהכלה נאה וחסודה.
(2) – לא יעשה מלאכה.
– לא יישא וייתן בשוק.
– אוכל ושותה ושמוח עימה.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי דרכים].
(עמ' 79)

4. מחויבויות שבין איש לאשתו

- א. "מן התורה" – שאר – מזונות. כסות – בגדים (ומגורים). עונה – חיי אישות.
"מדברי סופרים" – עיקר כתובה, לרפאתה אם חלתה, לפדותה אם נשבת, לקבורה כשתמות, להיות ניזונה מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, להיות בנותיה ממנו ניזונות מנכסיו אחרי מותו עד שיתארסו, להיות בניה ממנו יורשים כתובתה יתר על חלקם בירושה שעם אחיהם.
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני דברים – אחד "מן התורה", ואחד "מדברי סופרים"].
(עמ' 86–87)

- ב. (1) "מעשה ידיה" של האישה – הכנסותיה של האישה ממלאכה שהיא עושה.
דוגמה – הדוגמה במשנה היא "עושה בצמר". לקבל כל דוגמה של מלאכה שהאישה מקבלת בעבודה משכורת.
(2) האיש זוכה ב"מעשה ידיה" של האישה לשם ההדדיות של ניהול הבית וכלכלתו.
(עמ' 88)
ג. אם האישה אינה מסוגלת לעבוד – חובת האיש במזונותיה אינה מתבטלת (עמ' 89).

5. גירושין ועגינות

א. (1) הרכקות דרבנו תם – מגבלות (סנקציות) שהחברה מטילה על סרבן גט עד שיסכים לתת גט לאשתו.

דוגמאות:

- לא לדבר איתו.
- לא לישא וליתן עימו.
- לא לארח אותו.
- לא להאכילו.
- לא להשקותו.
- לא ללוותו.
- לא לבקרו כאשר הוא חולה.
- לא לצרף אותו למניין.

[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי דוגמאות.]

(2) עונש מאסר; שלילת האפשרות לצאת מן הארץ; שלילת האפשרות להוציא או לחדש דרכון; שלילת האפשרות לקבל, להחזיק או לחדש רישיון נהיגה; השעיה מעבודה; שלילת רישיון עסק או רישיון עבודה; הגבלת חשבון הבנק.

[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שלוש מגבלות (סנקציות).]

(עמ' 155–156)

ב. (1) חכמים הקלו בדינים מסוימים כדי שהאישה תוכל להמשיך בחייה ותוכל להקים משפחה חדשה.

דוגמאות להקלות:

- בית הדין מסתפק בעדות של עד אחד שמעיד על מיתת הבעל.
- בית הדין מקבל עדות של אישה (או עדות של גוי) שמעידה על מיתת הבעל.
- (2) לאחר השואה, נשים לא ידעו מה עלה בגורל בעליהן.
- בעקבות מלחמת השחרור ומלחמת יום הכיפורים, נעדרו חיילים.
- בעקבות אסון הצוללת "דקר", נעלמו גופות הימאים במי הים.
- בעקבות אסון מגדלי התאומים, גופות יהודים שהיו שם לא נמצאו או לא זוהו.

[למעריכים: על התלמידים לציין אירוע אחד, ולכתוב מדוע נהיו נשים עגונות באירוע זה. לקבל תשובות מתאימות

נוספות.]

(עמ' 158–159)

פרק שני

על הנבחרים לענות על שלוש מן השאלות 6–10.

6. בניית הבית

א. (1) יש לומר דברים אלה בנחת.

החשיבות: כדי ליצור אווירה נעימה ונינוחה בתוך הבית. אנ: כדי שיקבלו ממנו.

(2) כדי ללמד שיש לומר את הדברים בנחת בתוך הבית, ולא לומר בקול רם שיישמעו גם מחוץ לבית.
(עמ' 103)

ב. להחרים ולנדות, להלקות, לכפות על הבעל לגרש את אשתו ולתת לה את כתובתה (עמ' 112).
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב עונש אחד.]

ג. אם האישה אינה מעוניינת, אם הבעל חושב על אישה אחרת, אם אחד מהם שיכור, אם הם במריבה, אם הם שונאים, אם היא יראה ממנו (עמ' 113).
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני מצבים.]

7. מצוות עונה

א. (1) מצוות עונה – זמנים מסוימים שבהם איש ואשתו חיי אישות.

מצווה זו מוטלת על האיש.

(עמ' 118)

(2) בני הזוג מותרים בקרבה פיזית לאחר הטבילה של האישה. הם נאסרים כאשר האישה רואה דם (עמ' 125).

(3) מצוות עונה נותנת מקום לקשר המלא והחי בין איש לאשתו. אנ: מצוות עונה יוצרת ומאפשרת חיבור עמוק בין איש לאשתו (עמ' 118).

ב. – מצוות "פרו ורבו" היא המצווה הראשונה בתורה.

– חייהם של הרווקים, אף על פי שלא חטאו מעולם, נוגדים את תפיסת ההלכה.

– הקב"ה בעצמו מזווג זיווגים.

– שמחת חתן וכלה חשובה מאוד, וכל המשתתף בה – שכרו רב.

– האיש מחויב להזדקק לאשתו לפרקים קבועים מתוך אהבה וחיבה.

– הלכות תשמיש המיטה.

– ההלכה קבעה את המושג "בעילת מצווה".

[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתיים מן ההוכחות.]

(עמ' 119)

8. טומאה וטהרה

א. (1) מצוות התורה שאוסרת זאת.

(2) הגבורה המיוחדת שנמצאת בכל יהודי.

(עמ' 131–132)

ב. (1) הפסק טהרה, שבעה נקיים, טבילה (עמ' 133–134).

(2) I. תהליך הטהרות מטעמים היגייניים בלבד, לשם ניקיון בלבד.

II. לקבל אחת מן התשובות האלה: הגדלת ערך חיי המשפחה, חידוש החיבה והאהבה, רוממות הנפש, הגדלת

יראת ה' ואהבתו, העצמת קדושת ישראל, הגברת רוחניות וטהרה בעם ישראל, הפחתת גשמיות ותאוות.

(עמ' 136–137)

9. כיסוי ראש

- א. הרב משה פיינשטיין התיר לנשים שרוצות להקל להוציא מעט מן השיער מחוץ לכיסוי הראש, ולא ייחשבו בכך עוברות על צו חכמים (= "דת יהודית") (עמ' 143, 145).
- ב. אילו הטעם לחובת כיסוי הראש היה כדי למנוע מן הגברים הרהורי עבירה, גם רווקה הייתה צריכה לכסות את ראשה (עמ' 150) [ל**קבל**: חכמים לא אסרו על הנשים להתייפות כרצונן באופן המותר, ועל הגברים לשמור עצמם שלא יביטו בנשים – עמ' 147–148].
- ג. (1) היופי של האישה שגלוי לכול הוא היופי שמבעד לצמתה [כי אי אפשר לצמצמו], אבל השיער הוא יופי השמור לבעלה (עמ' 148).
- (2) תשובות אפשריות שכתובות בחוברת הלימוד: לדרוש בטעמי המצוות מוסיף באהבת ה' (עמ' 148). א: הרצון להזדהות עם מצווה ולהבין את עניינה הוא רצון בריא שיכול ליצור את החיבור ולהקל על הקושי שעלול לעתים להתלוות לקיום מצווה (עמ' 147). א: דרישה בטעמי המצוות יכולה להוסיף על חוויית קיום המצווה (עמ' 136). [הערה למעריכים: לקבל תשובות מתאימות נוספות (כולל תשובות שליליות מנומקות)].

10. שאלות קצרות

- על הנבחרים לענות על שניים מן הסעיפים א–ג.
- א. (1) מצד הנפגע – הטרדה של איש או אישה פוגעת בהם מבחינה נפשית. מצד הפוגע – נדרש מכל איש ואישה להתנהג בכבוד ובצניעות. (עמ' 46–47)
- (2) ניבול פה הוא פגיעה במהותו של האדם, בכוח הדיבור שלו שמייחד אותו כאדם (עמ' 48).
- ב. לאחר גירושין או מיתת הבעל – האישה מקבלת את "נכסי צאן ברזל" כפי שוויים הכתוב בכתובה [אם ערכם עלה – הרווח של הבעל, ואם ערכם פחת – על הבעל להשלים את ההפרש מכיסו]. האישה מקבלת את "נכסי מלוג" לפי שוויים בעת הגירושין או מיתת הבעל [אם ערכם עלה – הרוויחה, ואם ערכם ירד או שאבדו מן העולם – הפסידה] (עמ' 90).
- ג. (1) לגרום לאשתו צער. (2) כי היא עלולה לבכות ולהצטער בנקל ["מתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה"]. [ל**קבל גם**: כי האישה פגיעה יותר מן האיש]. (עמ' 102)

פרק שלישי

על הנבחרים לענות על שלוש מן השאלות 11–15.

11. בניית הבית

א. (1) יש לומר דברים אלה בנחת.

החשיבות: כדי ליצור אווירה נעימה ונינוחה בתוך הבית. אָנְ: כדי שיקבלו ממנו.

(2) כדי ללמד שיש לומר את הדברים בנחת בתוך הבית, ולא לומר בקול רם שיישמעו גם מחוץ לבית.
(עמ' 103)

ב. להחרים ולנדות, להלקות, לכפות על הבעל לגרש את אשתו ולתת לה את כתובתה (עמ' 112).
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב עונש אחד.]

ג. אם האישה אינה מעוניינת, אם הבעל חושב על אישה אחרת, אם אחד מהם שיכור, אם הם במריבה, אם הם שונאים, אם היא יראה ממנו (עמ' 113).
[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני מצבים.]

12. התנהלותה של משפחה

א. (1) שתי התוצאות השליליות:

- האדם עתיד להיבטל מתורתו [כי לא יוכל להתקיים בלי מזונות].
- מחמת עניותו יגיע האדם לידי עבירות.

(2) הדרך הנכונה לשלב בין מלאכה ללימוד תורה היא לעשות תורתו קבע ומלאכתו עראי.
(עמ' 189–190)

ב. (1) כי באמת הצלחת העשיר נובעת מכישרון מיוחד שיש לו.

(2) העשיר צריך לזכור שה' הוא שנתן לו את הכישרון הזה.
(עמ' 191)

13. קרבה בין האיש לאישה

א. (1) מצוות עונה – זמנים מסוימים שבהם איש ואשתו חיים אישות.

מצווה זו מוטלת על האיש.
(עמ' 198)

(2) בני הזוג מותרים בקרבה פיזית לאחר הטבילה של האישה. הם נאסרים כאשר האישה רואה דם (עמ' 205).

(3) מצוות עונה נותנת מקום לקשר המלא והחי בין איש לאשתו. אָנְ: מצוות עונה יוצרת ומאפשרת חיבור עמוק בין איש לאשתו (עמ' 198).

ב. – מצוות "פרו ורבו" היא המצווה הראשונה בתורה.

– חייהם של הרווקים, אף על פי שלא חטאו מעולם, נוגדים את תפיסת ההלכה.

– הקב"ה בעצמו מזווג זיווגים.

– שמחת חתן וכלה חשובה מאוד, וכל המשתתף בה – שכרו רב.

– האיש מחויב להזדקק לאשתו לפרקים קבועים מתוך אהבה וחיבה.

– הלכות תשמיש המיטה.

– ההלכה קבעה את המושג "בעילת מצווה".

[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שתיים מן ההוכחות.]

(עמ' 199)

14. סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. (1) מצוות התורה שאוסרת זאת.
(2) הגבורה המיוחדת שנמצאת בכל יהודי.
(עמ' 211–212)
- ב. (1) הפסק טהרה, שבעה נקיים, טבילה (עמ' 212).
(2) I. תהליך היטהרות מטעמים היגייניים בלבד, לשם ניקיון בלבד.
II. לקבל אֶחָת מן התשובות האלה: הגדלת ערך חיי המשפחה, חידוש החיבה והאהבה, רוממות הנפש, הגדלת יראת ה' ואהבתו, העצמת קדושת ישראל, הגברת רוחניות וטהרה בעם ישראל, הפחתת גשמיות ותאוות.
(עמ' 213–214)

15. שאלות קצרות

- על הנבחרים לענות על שניים מן הסעיפים א–ג.
- א. (1) מצד הנפגע – הטרדה של איש או אישה פוגעת בהם מבחינה נפשית.
מצד הפוגע – נדרש מכל איש ואישה להתנהג בכבוד ובצניעות.
(עמ' 46–47)
- (2) ניבול פה הוא פגיעה במהותו של האדם, בכוח הדיבור שלו שמייחד אותו כאדם (עמ' 48).
- ב. לאחר גירושין או מיתת הבעל – האישה מקבלת את "נכסי צאן ברזל" כפי שוויים הכתוב בכתובה [אם ערכם עלה – הרווח של הבעל, ואם ערכם פחת – על הבעל להשלים את ההפרש מכיסו]. האישה מקבלת את "נכסי מלוג" לפי שוויים בעת הגירושין או מיתת הבעל [אם ערכם עלה – הרוויחה, ואם ערכם ירד או שאבדו מן העולם – הפסידה] (עמ' 90).
- ג. (1) לגרום לאשתו צער.
(2) כי היא עלולה לבכות ולהצטער בנקל ["מתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה"]. [לקבל גם: כי האישה פגיעה יותר מן האיש].
(עמ' 102)